

TEOLOGERNAS HEBREISKA

Av professor H. S. NYBERG, Uppsala

FRAMFÖR mig ligger i Statens officiella utredningars ytterst sakliga utstyrsel ett »Betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser i fråga om prästutbildningen», avgivet år 1942 av biskop Y. Brilioth. Ett viktigt led i detta förslag är, att de blivande prästerna skola befrias från skyldigheten att studera Gamla Testamentet på grundspråket. Från humanistisk synpunkt måste åtskilliga betänkligheter anföras mot ett sådant förslag.

Det vill synas, som om för en blivande kyrkans tjänare och en blivande kristendoms lärare i ett protestantiskt land ingenting borde vara viktigare än en metodiskt välgrundad historisk insikt i Bibeln, både Gamla Testamentet och Nya Testamentet. En sådan kan emellertid icke ernås utan att den studerande själv får brottas med språklig och saklig interpretation av bibliska texter. Akademisk bildning är nu en gång för alla sådan, att den ogärna släpper ett dylikt krav. Just i det långsamma och eftertänksamma interpretationsarbete, som grundtexten kräver, ligger en metodisk träning, som enligt all erfarenhet kan av intet ersättas och som hör till den bildning akademiska studier avse att bibringa, om de överhuvud skola förtjäna namnet. Härför krävas oeftergivligen elementära språkliga förkunskaper. Naturligtvis kan en tillräckligt bildad person, som genom arbete på andra områden redan har förvärvat historisk blick och historiskt omdöme, genom läsning av populära skrifter och ett uppmärksamt studium av en översättning få en allmän föreställning om Gamla Testamentet från historisk synpunkt, men utan kännedom om grundtexten kan han icke taga ett steg utanför denna trånga krets: han är ur stånd att läsa även den enklaste vetenskapliga undersökning eller kommentar på området, ty dessa röra sig med grundtexten som självklar förutsättning. Studenten, som kommer till universitetet, saknar helt och hållet den allmänna metodiska träning i historisk tolkning, som även i det teologiska studiet erkännes såsom oundgänglig; denna färdighet måste han liksom varje annan student tillägna

sig i och genom sina egna universitetsstudier. En bättre introduktion och ett bättre tillfälle än försvarliga studier i kristendomens egna urkunder synas svårligen kunna tänkas.

I princip kan icke ens den bästa översättning fullt ersätta ett original, då det gäller ett historiskt studium och en strikt interpretation av historiska urkunder. Härtill kommer, att den nu gällande, av konungen år 1917 stadfästa översättningen av Gamla Testamentet, som endast ger en lätt revision och en språklig modernisering av äldre översättningar, icke på minsta vis kan betraktas som definitiv och läggas till grund för ett historiskt studium. Tolkningen av Gamla Testamentet är så långt ifrån avslutad, att den på viktiga punkter knappast ens har på allvar börjat. Trots alla revisioner representerar vår kyrkobilabel en traditionell tolkningstyp, som det vetenskapliga arbetet för länge sedan har lämnat bakom sig. Det är f. ö. föga sannolikt, att en definitiv översättning av Gamla Testamentet någonsin skall kunna lämnas, därtill är avståndet från oss — ett avstånd icke blott i tiden — alltför stort. Det är en billig begäran, att läraren och undervisaren skall vara noga förtrogen med tolkningens relativitet, att han skall veta *att* tolkningarna på många, ofta avgörande punkter gå vida isär, *huru* de göra det och *varför* de göra det. Vi ha tillräckligt ledsamma erfarenheter av de fantastiska, ofta skadliga, alltid onyttiga svärmerier, vartill ett okritiskt fasthängande vid en översättnings ej sällan olyckliga eller tvivelaktiga ordalydelse och ett filologiskt och historiskt otuktat bibelstudium kunna leda. Spåren förskräcka.

Det talas i betänkandet med en viss ringaktning om det obetydliga textpensum, vartill den teologie studerande nödgas inskränka sina gammaltestamentliga studier för teologie kandidatexamen. Denna ringaktning synes mindre väl motiverad. Ett mindre textparti, långsamt läst och tillägnat, någorlunda grundligt interpreterat och med tillbörlig omsorg analyserat, ger för hela uppfattningen av Gamla Testamentet, för det historiska omdömet och den metodiska skärpan betydligt mera än kursoriska överblickar och med otillräckliga medel och förkunskaper gjorda synteser, som under sådana förhållanden t. o. m. kunna bli mera till skada än till gagn. Förebråelsen, att icke tillräckligt läses för ett grundligt inträngande i ämnet, träffar med lika styrka *alla* ämnen i de lägre examina i alla fakulteter. Man menar sig dock ha rätt att förutsätta, att universitetens alumner icke betrakta sig som fulllärd, då de gå ut med de lägre examinas betyg på fickan, utan

anse sina kunskaper som redskap, satta i deras händer för fortsatt eget arbete. Så vill i varje fall universitetet självt ha sin uppfostran uppfattad. Underlåter nu prästmannen ute i sin gärning att göra bruk av sina redskap för fortsatta studier, vartill dock kyrkolagen tillhåller honom, så kan universitetet svårligen lastas därför eller tvingas att fördenskull lägga om sin utbildning. Därvid förtjänar det att framhållas, att det visst icke enbart är Gamla Testamentet som åsidosättes i prästgårdarna, utan att någon fördenskull vill påyrka att prästkandidaten skall slippa studier i religionshistoria, kyrkohistoria, dogmatik o. s. v.

En filolog noterar med uppriktig sorg den låga uppskattning av det filologiska studiets bildningsvärde, som kommer till synes i betänkandet. Genomgående behandlas det filologiska studiet såsom skäligen överflödigt, och i varje fall saknas all känsla för dess betydelse för den unges utbildning. Varje filolog står undrande, då det s. 83 heter, att »den rent filologiska interpretationen» kräver så mycket arbete, att flertalet studenter knappast få tid till det grundliga inträngande i Nya Testamentets innehåll och tankevärld, som måste anses som oundgängligt för en tillfredsställande prästutbildning. Vad »den rent filologiska interpretationen» avser är det grundliga inträngandet i textens innehåll och tankevärld. Vår tid är måhända i större behov än någon annan av en omutlig interpretations och textanalys' stränga konst; den tuktan för tankeverksamheten och karaktären, som den ger, kunna vi mindre än någonsin undvara.

Det säger sig självt, att då studier i Gamla Testamentet på grundspråket skulle bli överflödiga i teologie kandidatexamen, även kravet på hebreiskan som obligatoriskt ämne i teologisk-filosofisk examen måste bortfalla. Ämnet skulle dock där få fakultativt medtagas. Självfallet bleve den praktiska följderna därför, att studiet av Gamla Testamentet på grundspråket i stort sett komme att avskrivas inom våra teologiska fakulteter. Ungdomen följer minsta motståndets lag och kan knappast lastas därför. Biskop Brilioth synes också vara medveten om denna risk och gör nu ett försök att rädda åtminstone skenet av hebreiska studier bland teologerna. Han ger på s. 82 i sitt betänkande ett förslag till nyordning av det hebreiska studiet inom de teologiska studiernas ram; uppenbarligen förutsätter han alltså att ingen kommer att någonsin medtaga hebreiska i teologisk-filosofisk examen. Det förordas nu en teologisk »snabbkurs» i hebreiska, omfattande t. ex. alfabetet och innanläsning, formlärans huvudsakliga paradigm

samt genomgång av några få sidor text, närmast skapelseberättelserna i Genesis. Kursen skulle omfatta »ett ganska ringa antal timmar», den skulle kunna ges av en stipendierad docent — givetvis i teologiska fakulteten —, där sådan finnes att tillgå, av professorn i ämnet eller av en särskilt förordnad lärare. Betänkandet tror på en »nästan lika stor behållning» av denna kurs som av de nuvarande språkstudierna i teologisk-filosofisk examen. Mot detta projekt måste man anmäla lika vördsamma som bestämda protester. Först och främst vill jag anmärka, att vad som fordras av hebreiska språkkunskaper i teologisk-filosofisk examen ingenting annat är än just det ovan uppräknade: alfabet, innanläsning och formlärans huvudsakliga paradig. För interpretationens skull söker man också giva adepten ett par grova linjer i syntaxen; detta sker för att underlätta hans översättningsarbete och kan omöjligt betraktas som onyttigt kram eller ohemula krav. Textkursen är ju betydligt större i teologisk-filosofisk examen än i den projekterade »snabbkursen», ty den omfattar hela Genesis och 20 psalmer, men därmed är också betydligt över hälften av textkursen för betyget Godkänd i teologie kandidatexamen absolverad. Det fordras av adepten, att han någorlunda försvarligt inhämtar denna kurs, men jag kräver att bli trodd på mina ord, då jag förklarar att i examination för betyget Godkänd gränserna för rent elementär kunskap aldrig överskridas. Det är allvarligt att befara, att det kunskapsmått, som kan förvärfvas med den planerade snabbkursen, blir ett bedrägligt sken, i synnerhet som tydligtvis ingen kontroll skall övas på att den studerande har någorlunda tillgodogjort sig den. Att man med denna kurs skulle kunna ernå nästan lika goda resultat som med de nuvarande språkliga studierna i teologisk-filosofisk examen är ett påstående som icke tål någon granskning.

Vidare måste man bestämt motsätta sig, att den elementära undervisningen i hebreiska flyttas från den filosofiska fakulteten till den teologiska. Meddelandet av elementär språkundervisning kräver i elevernas intresse av läraren en förtrogenhet med det grammatiska stoffet, den grammatiska principiäran och grammatikens metodik, som icke alls är förutsatt i de textstudier varmed de teologiska fakulteternas lärare äro sysselsatta. Den omständigheten, att man någorlunda kan förstå texter på ett språk, innebär som bekant icke, att man också är skickad att meddela elementär grammatisk undervisning däri. Den grammatiska kunskapen är det de humanistiska sektionernas speciella uppgift att förvalta,

utbygga och utmynta. De äro de verkliga grammatikskolorna vid våra universitet, och det är icke till förmån för den sunda arbetsfördelningen vid ett universitet, att den speciella vården om den grammatiska undervisningen fräntages dem som ha utbildats för den.

Icke utan förundran läser man den enquete om de teologiska studierna och enkannerligen Gamla Testamentets ställning däri, med vilken betänkandet söker underbygga sina reformkrav (s. 53 ff.). Det är ganska tydligt, att här icke någon tillförlitlig enquete-metod har följts, och av de inkomna svaren har huvudsakligen det använts, som passar betänkandets negativa syften. I svaren föres åtskillig klagan över att mycket måste studeras vid universitetet, som sedan icke kommer till användning i prästens dagliga gärning. Härtill må anmärkas, att kravet på att universiteten endast borde meddela sådana kunskaper, som komma till direkt användning i det dagliga livet, öppnar överskådliga perspektiv icke blott beträffande prästbildningen, utan också beträffande all annan utbildning som drives vid universiteten, ja den akademiska bildningen överhuvud taget.